

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN LAUSUNTO 12/2006 vp

Valtioneuvoston selvitys komission tiedonannosta EU:n biopolttoainestrategiasta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 24 päivänä helmikuuta 2006 lähettänyt valtioneuvoston selvityksen komission tiedonannosta EU:n biopolttoainestrategiasta (E 16/2006 vp) ympäristövaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Marja Hilska-Aaltonen ja ylitarkastaja Birgitta Vainio-Mattila, maa- ja metsätalousministeriö

- liikenneneuvos Raisa Valli, liikenne- ja viestintäministeriö
- neuvotteleva virkamies Erkki Eskola, kauppa- ja teollisuusministeriö
- yli-insinööri Risto Kuusisto, ympäristöministeriö
- toimialajohtaja Teija Lahti-Nuuttila, TEKES Teknologian kehittämiskeskus
- tutkimusjohtaja Kai Sipilä, VTT
- toimialajohtaja Jari Kostama, Energiateollisuus ry
- energia- ja ilmastoasiantuntija Annukka Berg ja ekoenergiavastaava Mari Puoskari, Suomen luonnonsuojeluliitto ry.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Biopolttoainestrategian tarkoituksena on edistää biomassatoimintasuunnitelman liikenteen biopolttoaineita koskevia osia. EU:ssa liikenteen osuus kasvihuonekaasupäästöistä, jotka aiheuttavat ilmaston lämpenemistä, on noin 21 prosenttia ja tämä luku on koko ajan kasvussa. Liikenteen päästöt ovatkin ensisijaisessa asemassa yritettäessä saavuttaa Kioton ilmastositomuksen mukaiset kasvihuonekaasujen päästövähennykset. Lisäksi lähes kaikki liikenteessä käytetty energia on peräisin tuontiöljystä, jonka saatavuus on rajallista.

Strategialla pyritään edistämään biopolttoaineiden käyttöä EU:ssa ja kehitysmaissa varmistuen, että niiden tuotanto ja käyttö on kokonaisuudessaan ympäristön kannalta myönteistä unohtamatta kilpailukykyyn liittyviä näkökohtia. Biopolttoaineiden kustannuskilpailukykyä pyritään parantamaan raaka-aineeksi soveltuvien kasvien mahdollisimman tehokkaan viljelyn avulla, panostamalla toisen sukupolven biopolttoaineiden tutkimukseen ja tukemalla niiden markkinoille pääsyä laajentamalla demonstrointihankkeita ja poistamalla ei-teknisiä esteitä. Lisäksi pyritään selvittämään, minkälaisia mahdollisuuksia kehitysmailla on tuottaa biopoltto-

aineiden raaka-aineita ja biopolttoaineita ja mikä rooli EU:lla voisi olla kestävän biopolttoainetuotannon kehittämisen tukijana.

Strategiassa linjataan toimenpiteitä seitsemän tavoitteen saavuttamiseksi. Nämä ovat biopolttoaineiden kysynnän edistäminen, ympäristöhyötyjen varmistaminen, biopolttoaineiden tuotannon ja jakelun kehittäminen, raaka-aineiden tarjonnan monipuolistaminen, kaupankäyntimahdollisuuksien parantaminen, kehitysmaiden sekä tutkimuksen ja tuotekehityksen tukeminen.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti komission liikenteen biopolttoaineita koskevaan strategiaesitykseen. Biopolttoaineiden tuotannon ja käytön edistämällä on keskeinen merkitys EU:n yleisten energiapoliittisten tavoitteiden (huoltovarmuus, kilpailukyky, kestävä kehitys) ja uusiutuvan energian tavoitteiden saavuttamisessa. Biopolttoaineiden tuotannon ja käytön edistämällä voi olla myös merkittäviä työliikeyvaikutuksia erityisesti maaseutualueilla.

Eri maiden lähtökohdat biopolttoaineiden ja muun uusiutuvan energian käytön edistämisessä ovat erilaisia. Uusiutuvan energian käyttöä on lisättävä valtiontalouden ja yritystalouden kannalta mahdollisimman kustannustehokkaasti, mikä voi merkitä eri jäsenmaissa hyvinkin erilaisia toimia.

Uusia edistämistoimia suunniteltaessa tulee ottaa huomioon ja analysoida myös kasvihuonekaasujen päästökaupan vaikutukset uusiutuvan energian käyttöön.

Valtioneuvosto kannattaa komission esittämiä toimenpiteitä liikenteen biopolttoaineiden tuotannon ja käytön edistämiseksi, mutta eräät kysymykset vaativat vielä tarkennuksia. Sitovien jäsenmaakohtaisten tavoitteiden asettaminen liikenteen biopolttoaineiden käytön edistämiseksi ei ole kokonaisuuden kannalta paras ratkaisu. Kullakin jäsenvaltiolla on oltava oikeus valita ympäristön kannalta myönteisin ja toisaalta myös kustannustehokkain tapa edistää uusiutuvien energialähteiden käyttöä.

Uusia toimenpiteitä valmisteltaessa tulee ottaa huomioon edistämistoimenpiteistä eri maissa saadut kokemukset. Myös liikenteen biopolttoaineiden vaikutuksia ilman laatuun tulee tarkastella.

Biopolttoaineiden käytön nopean lisäämisen kannalta tärkeä toimenpide on nykyisten polttoaineiden laatuvaatimusten kehittäminen siihen suuntaan, että biopolttoaineosuuksia seospolttoaineissa voidaan nostaa. Tällöin tulee kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota siihen, ettei vaatimusten muuttaminen aiheuta polttoaineiden teknisten tai ympäristöominaisuuksien heikkenemistä missään olosuhteissa, kuten esimerkiksi Suomen erittäin kylmissä oloissa.

Valtioneuvosto kannattaa ja on mukana komission meneillään olevassa metsätoimintaohjelman valmistelutyössä ja pitää hyvänä sitä, että siinä otetaan kantaa myös puun energiakäyttöön. Suomi pitää tärkeänä sitä, että komissio arvioi puun energiakäytön vaikutuksia metsäteollisuuteen. Erityisesti on huolehdittava siitä, että puun energiakäyttö ei vaaranna metsäteollisuuden raaka-aineen saatavuutta.

Valtioneuvoston mielestä ei ainoastaan biomassan ja biopolttoaineisiin tarvittavien raaka-aineiden tuotanto, vaan myös niiden prosessointi ja käyttö tarjoavat uusia mahdollisuuksia maaseutualueille. Valtioneuvosto kannattaa ehdotusta ad hoc -työryhmän perustamisesta pohtimaan biomassan ja biopolttoaineiden tuotannon tarjoamien mahdollisuuksien sisällyttämiseksi kansallisiin maaseudun kehittämisohjelmiin.

Jätelainsäädännön soveltamisen yhteydessä on pidettävä huolta siitä, että biomassan ja bioperäisten energialähteiden käyttöä polttoaineena ei tarpeettomasti haitata.

Valtioneuvosto pitää erityisen tärkeänä tutkimusta ja tuotekehitystä, joka liittyy biomassan koko hankinta- ja käyttöketjuun, biomassan käytön optimointiin, toisen sukupolven biopolttonesteisiin sekä biojalostamokonseptiin, jossa pyritään löytämään hyödyllistä käyttöä kasvien kaikille osille. Tärkeätä on myös varmistaa tutkimustulosten käyttöönotto ja kaupallistaminen.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta yhtyen valtioneuvoston kantaan katsoo, että biopolttoaineiden tuotannon ja käytön edistämällä voidaan vähentää kasvihuonekaasupäästöjä, edistää hiiliriippuvuuden vähentämistä liikenteen biopolttoaineiden osalta, parantaa energiaomavaraisuutta, lisätä maaseutualueiden tulonlähteitä sekä kehittää pitkän aikavälin vaihtoehtoja fossiilisille polttoaineille.

Biopolttoainestrategia on laaja, biomassaa koskevaa toimintasuunnitelmaa täydentävä asiakirja, jossa tarkastellaan bioenergian käytön edistämisen kokonaisuutta. Valiokunta pitää hyvänä strategian peruslähtökohtia. Strategian kolmen suuren tavoitteen mukaan biopolttoaineiden käyttöä tulee edistää varmistaen niiden tuotannon ja käytön myönteisyys ympäristön kannalta. Toiseksi painopiste asetetaan toisen sukupolven biopolttoaineiden kehitykseen, ja kolmantena suurena tavoitteena on huomion kiinnittäminen kehityksessä tuotettavien biopolttoaineiden ekologisen ja eettisen kestävyysvarmistamismahdollisuuksiin. Valiokunta pitää tärkeänä, että myös Suomessa edistetään biopolttoaineiden tuotantoa ja käyttöä strategian hengessä. Tavoitteiden edistämiseksi on tärkeää päästä liikkeelle, vaikka jatkossa onkin perusteltua keskittyä toisen sukupolven biopolttoaineiden edistämiseen.

Biopolttoaineiden laajamittainen tuotanto ja käyttö on kustannustehokkuuden ja ympäristön kestävä käytön kannalta parhaiten toteutettavissa toisen sukupolven biopolttoaineiden avulla. Valiokunta pitää hyvänä strategian vahvaa tutkimuksen ja tuotekehityksen priorisointia. Biopolttoaineita käsittelevän eurooppalaisen teknologiayhteisön tavoitteena on laatia ja toteuttaa yhteinen eurooppalainen visio ja strategia erityisesti liikennesovelluksiin tarkoitettujen biopolttoaineiden tuotantoa ja käyttöä varten. Tutkimuksen seitsemännessä puiteohjelmassa yksi keskeinen tutkimuskohde on toisen sukupolven biopolttoaineiden kehittäminen sekä biojalostamo-konsepti, jolla pyritään biomassan kokonaisvaltaiseen käyttöön.

Tekes valmistelee parhaillaan uutta teknologiaohjelmaa biojalostamo-käsitteeseen liittyen. Siinä pyritään biomassan kokonaisvaltaiseen hyödyntämiseen kehittämällä siitä paitsi polttoaineita, myös kuitutuotteita, kemikaaleja, sähköä ja lämpöä. Lähtökohtana on hyödyntää Suomen sekä metsäteollisuuden että bioenergian hyödyntämisen kautta syntynyttä biomassaan liittyvää huippuosaamista. Tämä BioRefining-teknologiaohjelma on erittäin tarpeellinen aloite alan kehittämiseksi.

Valiokunta pitää tärkeänä tutkimus- ja tuotekehitystyön sekä biopolttoaineiden tuotannon ja käytön edistämisen tarkastelun pitkäjänteisyyttä. Kehitystyössä tulee keskittyä myös uusien biopolttoaineiden ilmanlaatuvaikutusten selvittämiseen sekä tarkastella eri lähteistä kehitettävien aineiden kestävyyttä elinkaaritarkastelun keinoin ottaen huomioon myös biomassan tuotantoon, valmistukseen ja käsittelyyn liittyvät ympäristövaikutukset.

Valiokunta korostaa, että biopolttoaineita koskeviin tavoitteisiin tulee pyrkiä. Huomiotta ei kuitenkaan tule jättää kehityksessä tuotettaviin biopolttoaineisiin liittyviä ongelmia. Valtioneuvoston kannassa tätä näkökulmaa ei kuitenkaan ole tuotu lainkaan esiin. Esimerkiksi palmuöljyn ja etanolin tuotanto Indonesiassa, Malesiassa ja Brasiliassa on johtanut sademetsien hävittämiseen, millä on erittäin kielteisiä vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen sekä maaperään ja vesiin. Tuotantoon liittyy myös sosiaaliselta ja eettiseltä kannalta ongelmia, kuten lapsityövoiman käyttö sekä biopolttoainetuotannon ja elintarviketuotannon välisen kilpailuasetelman korostuminen.

Liikenteen biopolttoaineiden tuotannon ja käytön edistämistä Suomessa selvittäneen työryhmän¹ mielestä käytännössä ei ole mahdollista edellyttää, että biopolttoainedirektiivin 5,75 %:n tavoitteen saavuttamiseksi tarvittava

¹ KTM:n julkaisuja 11/2006; Työryhmän mietintö: Liikenteen biopolttoaineiden tuotannon ja käytön edistäminen Suomessa.

biopolttoainemäärä tuotettaisiin kotimaassa kotimaisista raaka-aineista, koska toimijat valitsevat markkinaehtoisesti käytettävät biopolttoaineet ja alhaisten maailmanmarkkinahintojen valitessa kotimainen tuotanto kotimaisista raaka-aineista ei näytä taloudellisesti kannattavalta. Tästä johtuu erityinen tarve varmistaa kehitysmaissa tuotettavan biomassan tuotanto-olosuhteiden hyväksyttävyys ympäristön ja sosiaalisen kestävyysnäkökulman kannalta. On varmistettava, että biopolttoaineiden raaka-ainetuotantoon sovelletaan asianmukaisia vähimmäisvaatimuksia, tuotettiin niitä missä tahansa.

Valiokunta pitää siksi erittäin tärkeänä, että strategiassa asetetaan tavoitteeksi sen varmistaminen, että biopolttoaineiden raaka-aineiden tuotanto sekä EU:ssa että kehitysmaissa tapahtuu kestävä kehityksen periaatteita noudattaen.

Tavoitteena on myös tarkastella, kuinka EU voi parhaiten auttaa ympäristöllisesti kestävien kansallisten biopolttoaineperiaateohjelmien ja alueellisten biopolttoaineita koskevien toimintaohjelmien kehittämisessä. Valiokunta katsoo, että tämä voisi tapahtua asiaa koskevien sertifikaattien tai muiden tarkoituksenmukaisten instrumenttien avulla.

Lausunto

Lausuntonaan ympäristövaliokunta ilmoittaa,

että valiokunta korostaa kehitysmaissa biopolttoaineiden tuotantoon liittyvien ongelmien huomioon ottamista siten kuin edellä on esitetty ja yhtyy asiassa muilta osin valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 2 päivänä toukokuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Pentti Tiusanen /vas
jäs. Christina Gestrin /r (osittain)
Susanna Haapoja /kesk
Tuomo Hänninen /kesk
Antti Kaikkonen /kesk
Inkeri Kerola /kesk
Miapetra Kumpula-Natri /sd
Kari Kärkkäinen /kd

Jouko Laxell /kok
Heikki A. Ollila /kok
Eero Reijonen /kesk
Säde Tahvanainen /sd
Satu Taiveaho /sd
Unto Valpas /vas
Ahti Vielma /kok
vjäs. Oras Tynkkynen /vihr.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos.